

В.СУХОМЛИНСЬКИЙ

про професію вчителя

(до 95-річниці з дня народження)

(вивчення спадщини Великого педагога)

**Укладач збірки Русанова С.Г.
методист ДПТНЗ ТПАН**

2014

Людина народжується на світ не для того, щоб зникнути безвісною пилінкою.

Людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний.

В.О.Сухомлинський

Василь Олександрович Сухомлинський (1918-1970) – видатний український педагог, публіцист, письменник, засновник гуманістичної, новаторської педагогіки. Його педагогічна творчість багатогранна і невичерпно багата.

Благородній справі виховання молодих поколінь Василь Олександрович віддав усе своє невтомне життя та вогонь серця.

У творчій спадщині В.О. Сухомлинського розглядаються проблеми змісту освіти, мотивів пізнавальної діяльності, методики навчання дітей, контролю і керівництва навчально-виховним процесом, підготовки вчителя та багато інших. Хоч вони і не є новими в українській педагогіці, проте педагог бачив у них нові проблеми та підходи до їх вирішення, що є прикладом творчого підходу до теорії і практики виховання.

У центрі уваги видатного педагога є діяльність вчителя, його проблеми, багатогранна діяльність, культура спілкування з дітьми, педагогічної майстерності, духовності, підготовки вчителів у навчальних закладах тощо. "Сто порад вчителю" — праця, яка має стати постійним порадищем вчителя, як і інші його визначні твори, що мають пізнавальне значення для освітніх працівників, педагогічної громадськості. Успіхам у практичній педагогічній і творчій науково-педагогічній діяльності В.О. Сухомлинського сприяло глибоке знання народної педагогіки.

В. Сухомлинський про професію вчителя

- «Урок – це дзеркало загальної і педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства, показник його світогляду, ерудиції».
- «Учитель готується до хорошого уроку все життя... Така духовна і філософська основа нашої професії і технологія нашої праці: щоб дати учням іскорку знань, вчителеві треба ввібрати ціле море світла».
- «Педагогічна ідея – це крила, на яких підноситься колективна творчість. Ідея надихає колектив, і починається найцікавіше й найпотрібніше в шкільному житті – колективна дослідницька робота»
- «Творчість – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий взаємозв'язок між інтелектуальним життям особистості і проявом її сил в активній діяльності»
- «Серце віддаю дітям»
- «Кожна дитина повинна бути щасливою»
- «Несу любов до дитини через все життя...»
- «Вчительська професія – це людинознавство, постійне, те, що ніколи не припиняється, проникнення у складний духовний світ людини. Чудова риса – постійно відкривати в людині нове, дивуватися новому, бачити людину в процесі її становлення – один із тих корінь, які живлять покликання до педагогічної праці».

- «Ми маємо справу з найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є в житті, - з людиною».
- «Наша праця – формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не зіставити».

▪ **Вимоги до діяльності вчителя:**

1. Систематичне піклування про всебічний розвиток дитини.
2. Любов до дітей і кожної окремої дитини.
3. Повага до дитини, вміння бачити в кожній людині особистість.
4. Віра в дитину як запорука педагогічного успіху.
5. Глибоке знання дитини.
6. Розуміння дитини – педагогічна емпатія.
7. Бережливе ставлення до духовного світу і природи дитини.
8. Вміння розвивати у дитини почуття власної гідності.
9. Вміння включати дитину в коло інтересів, життя і турбот інших людей.
10. Бути другом, мудрим радником дитини.

▪ **Гуманістичні принципи педагогіки:**

1. Пізнання багатогранності дитини.
2. Віра в її неповторність і талановитість.
3. Визнання природного оптимізму дитини.
4. Обережне звернення до її душі й розуму.
5. Виховання в учнів самоповаги.
6. Утвердження краси в природі і людині.

▪ **Властивості педагогічної професії:**

1. «Ми маємо справу з найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є в житті, - з людиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, воля, громадянське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя».

2. «Кінцевий результат праці віддалений в часі».

3. Багатофакторність впливів на дитину, «...завдання – боротися за людину, переборювати негативні впливи і давати простір позитивним». Розумний, умілий, мудрий вихователь.

4. «Об'єкт нашої праці – найтонші сфери духовного життя особистості, яка формується, - розум, почуття, воля, переконаність, самосвідомість». Впливати тим же. Найважливіші інструменти впливу – слово, краса докiлля і мистецтва.

▪ **Якості педагога – майстра:**

1. «Учительська професія – це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, який ніколи не припиняється... Це подив перед багатогранністю і невичерпністю людською».

2. «Практична педагогіка – це знання й уміння, не тільки доведені до ступеня майстерності, але й підняті до рівня мистецтва... виховувати й відчувати її індивідуальний світ».

3. «Наріжний камінь педагогічного покликання – це глибока віра в можливість успішного виховання кожної дитини».

4. «Гармонія серця і розуму» педагога. «Чуйність, сердечна турбота про людину – це плоть і кров педагогічного покликання».

5. «...Уміння настроювати себе на задушевну розмову з учнем, особливо з підлітком, надзвичайно важливе в тій майстерні педагогічних засобів, яку повинен створити для себе кожний учитель. Це вміння треба виховувати в собі, створювати, удосконалювати, «відшліфовувати», робити тоншим і більш дійовим...необхідно глибоко проникати в душу дитини, вдумуватися в те, чим вона живе, як вона дивиться на світ, чим є для неї люди, що оточують її. Дорогий мій колега, щоб стати справжнім вихователем, треба пройти цю школу сердечності – протягом тривалого часу пізнавати серцем усе, чим живе, що думає, з чого радіє й чим засмучується ваш вихованець. Це одна з найтонших речей у нашій педагогічній справі».

■ **Головні риси вихователя-гуманіста:**

1. Мудрі любов і влада педагога над розумом і душою дитини.
2. Багатство думки, висока загальна культура.
3. Спільні з дитиною погляди на життя – найвища цінність
4. Здатність зцілення душевних ран дитини
5. Ніжне, ласкаве ставлення до дитини.

Вибрані твори В.Сухомлинського

"Я був на далекій чужині..."

Я був на далекій чужині,
Там небо таке ж голубе,
Та тільки нема Батьківщини,
Нема там, Вітчизно, тебе,

Бо в ріднім краю над землею
Чистіша і глибша блакить.
І сонце Вітчизни моєї
Яскравіше в небі горить.

Я слухав пісні на чужині —
Хороші думки в тих словах,
Але то не крила орлині,
Що є в наших рідних місцях.

«Який слід повинна залишати людина на землі?»

Старий Майстер звів кам'яний будинок. Став осторонь і милується. "Завтра в ньому оселяться люди", — думає з гордістю. А в цей час біля будинку грався Хлопчик. Він стрибнув на сходинок і залишив слід своєї маленької ніжки на цементі, який ще не затвердів.

— Для чого ти псуєш мою роботу? — сказав з докором Майстер.

Хлопчик подивився на відбиток ноги, засміявся й побіг собі.

Минуло багато років, Хлопчик став дорослим
Чоловіком.

Життя його склалось так, що він часто переїздив з міста до міста, ніде довго не затримувався, ні до чого не прихилився — ні руками, ні душею.

Прийшла старість. Згадав старий Чоловік своє рідне село на березі Дніпра. Захотілось йому побувати там. Приїхав на батьківщину, зустрічається з людьми, називає своє прізвище, але всі здвигують плечима — ніхто не пам'ятає такого Чоловіка.

— Що ж ти залишив після себе? — питає у старого Чоловіка один дід, — Є в тебе син чи дочка?

— Немає у мене ні сина, ні дочки.

— Може, ти дуба посадив?

— Ні, не посадив я дуба...

— Може, ти поле випестував?

— Ні, не випестував я поля...

— Так, мабуть, ти пісню склав?

— Ні, й пісні я не склав.

— Так хто ж ти такий? Що ж ти робив усе своє життя? — здивувався дід.

Нічого не міг відповісти старий Чоловік. Згадалась йому та мить, коли він залишив слід на сходинці. Пішов до будинку. Стоїть той наче вчора збудований, а на найнижчій сходинці — закам'янілий відбиток Хлопчикової ніжки.

"Ось і все, що залишилось після мене на землі, — з болем подумав старий Чоловік. - Але цього ж мало, дуже мало..."

Не так треба було жити..."

«Наказ дітям»

Батько і мати дали тобі життя і живуть для твого щастя. Не завдавай їм болю, образи, прикрощів, страждань. Все, що тобі дають батько й мати, — це їхня праця, піт, втома. Вмій поважати працю батьків. Найбільше щастя для матері й батька — твоє життя, працьовитість, любов до науки, повага до старших. Якщо люди вважають тебе недоброю людиною — це велике горе для твоєї матері й батька. По-справжньому любити їх — означає приносити в дім мир і спокій.

Твоя сім'я — це не тільки батько й мати. Це й ви, діти. Це твоя поведінка, твої вчинки. Запитуй у батька й матері дозволу на те, що без них вам робити не можна, або ж не тактично. Справжня свобода сина й дочки — бути слухняними дітьми. Підкорення волі батьків — перша школа громадського виховання, перша дисципліна твоєї совісті. Якщо не навчишся підкорятися волі батьків, то не зможеш стати стійким, мужнім громадянином, дисциплінованим трудівником, вірним батьком своїх дітей.

Три нещастя є в людини: старість, смерть і лихі діти — говорить українська народна мудрість. Старість — невідворотна, смерть — невмолима, перед цими нещастями ніхто не зможе зачинити двері свого дому. А від лихих дітей дім можна зберегти, як від вогню. І це залежить не тільки від батьків ваших, а й від вас самих.

Бути хорошими дітьми — означає не допустити, щоб старість батька й матері була отруєна твоїми поганими вчинками. Вмій відчуті найважчі душевні муки матері й батька. Їхня хвороба — твоє горе, їхні невдачі і неприємності на роботі — твоя біда. Вмій бути добрим у думках і почуттях. Бережи здоров'я батьків. Пам'ятай, що ранню старість і хвороби батькам приносить не тільки праця, втома, а й сердечні хвилювання, переживання, тривоги, прикрощі. Будьте гідними своїх батьків!

Мудрі поради (вибране)

- "Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожний твій вчинок, кожне твоє бажання позначається на людях, що тебе оточують. Знай, що є межа між тим, що тобі хочеться, і тим що можна. Перевіряй свої вчинки... Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре".

- "Ти користуєшся благами, створеними іншими людьми. Люди дають тобі щастя дитинства. Плати їм за це добром".

- "Усі блага і радощі життя створюються працею. Без праці не можна чесно жити... Нероба, дармоїд — це трутень, що пожирає мед працьовитих бджіл. Навчання — твоя перша праця. Йдучи до школи, ти йдеш на роботу".

- "Будь добрим і чуйним до людей. Допомагай слабким і беззахисним, ... товаришу в біді. Не завдавай людям прикrostі. Поважай та шануй матір і батька, вони дали тобі життя, вони виховують тебе, вони хочуть, щоб ти став чесним громадянином, людиною з добрим серцем і чистою душею".

- "Не будь байдужим до зла. Борись проти зла, обману, несправедливості. Будь непримиримим до того, хто прагне жити за рахунок інших людей, завдає лиха іншим людям, обкрадає суспільство».

- "Кожна праця вимагає індивідуальних здібностей, таланту, обдарування, докладання фізичних і духовних зусиль".

*Людина залишає себе насамперед у людини.
У цьому наше безсмертя. У цьому найвище
щастя і сенс життя...*

В. Сухомлинський

